

Studia Bezpieczeństwa Narodowego
Zeszyt 23 (2022)
ISSN 1508-5430, s. 45-62
DOI: 10.37055/sbn/149512

Instytut Bezpieczeństwa i Obronności
Wydział Bezpieczeństwa, Logistyki i Zarządzania
Wojskowa Akademia Techniczna
w Warszawie

National Security Studies
Volume 23 (2022)
ISSN 1508-5430, pp. 45-62
DOI: 10.37055/sbn/149512

Institute of Security and Defense
Faculty of Security, Logistics and Management
Military University of Technology
in Warsaw

DZIAŁANIA POLICJI W KONTEKŚCIE ZWALCZANIA PRZESTĘPCZOŚCI NARKOTYKOWEJ WŚRÓD MŁODZIEŻY

POLICE ACTIVITIES IN THE CONTEXT OF COMBATING DRUG-RELATED CRIME AMONG YOUNG PEOPLE

Piotr Magdziarz

Komenda Miejska Policji w Kielcach

Abstrakt. Celem pracy jest omówienie działań Policji w odniesieniu do zwalczania przestępczości narkotykowej wśród młodzieży. Scharakteryzowano miejsce, funkcje i zadania ustawowe Policji oraz miejsce tej formacji w systemie bezpieczeństwa i porządku publicznego. W kolejnej części pracy odniesiono się do wyjaśnienia podstawowych pojęć na płaszczyźnie analizowanego zagadnienia oraz ukazano uprawnienia i procedury stosowane przez Policję w postępowaniu z nieletnimi na przykładzie wybranych elementów.

Słowa kluczowe: narkotyki, nieletni, Policja

Abstract: The aim of the study is to show the role of drugs as a factor underlying the emergence of social pathology among adolescents, which is drug addiction. Initially, the genesis of the concept of social pathology was presented based on the literature on the subject. Then, the types of psychoactive substances were characterized, their effects on the mental and physical spheres, and their place in the life of contemporary youth. In the work, as part of the research method, mainly problem and comparative analysis was used in the field of subject literature and thematic monographs.

Keywords: drugs, minors, Police

Wstęp

We współczesnym świecie narkotyki są uznawane jako jedno z poważniejszych zagrożeń społecznych. Oprócz tego, że stają się podłożem wielu patologii, są

jednocześnie dochodowym interesem dla wielu zorganizowanych grup przestępczych. Powodów, dla których ludzie sięgają po środki psychoaktywne jest wiele. Począwszy od dążenia do redukcji stresu, poprzez zwykłą chęć, aż po namowy środowiska rówieśniczego oraz najbliższego otoczenia. Tego rodzaju związki chemiczne towarzyszą człowiekowi od momentu powstania wspólnoty pierwotnej i początkowo stosowane były jako środek łączności jednostki z bogiem, za sprawą swojego psychodelicznego i odurzającego oddziaływania na ośrodkowy układ nerwowy. Prawdziwy problem natury społecznej, ale również kryminalnej rozpoczął się w momencie, kiedy zarówno dilerami, jak również konsumentami narkotyków stali się coraz młodszy ludzie. Środki psychoaktywne dla młodzieży dostępne są praktycznie we wszystkich miejscach, w których młodzież przebywa. Są to restauracje, puby, dyskoteki, najbliższe sąsiedztwo, a nawet szkoła. Kolejnym poważnym problemem jest zmiana w preferencjach zażywanych przez młodych ludzi narkotyków. Swego czasu popularna była marihuana oraz haszysz, które uznawane są za tzw. narkotyki lekkie. Obecnie podobną popularnością cieszy się amfetamina, czy droższa kokaina. Narkotyki wraz z upływem czasu stają się dla młodych ludzi nie tylko nieodłącznym elementem weekendowych zabaw. Wraz z ich rozwojem, przejmowanie nowych ról społecznych środki psychoaktywne okazują się nieodzowne w szkole, a następnie w pracy.

W pracy dokonano omówienia działań Policji w odniesieniu do zwalczania przestępczości narkotykowej wśród młodzieży. Scharakteryzowano miejsce, funkcje i zadania ustawowe Policji oraz miejsce tej formacji w systemie bezpieczeństwa i porządku publicznego. W dalszej części pracy odniesiono się do wyjaśnienia podstawowych pojęć na płaszczyźnie analizowanego zagadnienia oraz ukazano uprawnienia i procedury stosowane przez Policję w postępowaniu z nieletnimi na przykładzie wybranych elementów.

Policja w strukturze organów ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego

Dynamika zmian we współczesnym świecie zmusiła państwa do wykreowania swego systemu usług w obszarze bezpieczeństwa publicznego. W ujęciu słownikowym omawiane pojęcie jest definiowane jako skoordynowany system skorelowanych ze sobą elementów o charakterze organizacyjnym, materiałowym oraz ludzkim, których celem jest przeciwdziałanie wszelkim zagrożeniom dla funkcjonowania państwa (słownik terminów 2002, s.139). Dotyczy to następujących płaszczyzn: ekonomicznej, psychologicznej, społecznej, ekologicznej oraz militarnej. Wspomniana definicja podkreśla znaczenie kolejności wymienionych płaszczyzn. Określono w nich również przedmiotowy zakres niebezpieczeństw. Można zauważyć, że zagrożenia militarne zostały wymienione w dalszej konieczności, co

jest komplementarne ze współczesnym postrzeganiem bezpieczeństwa. Punktem wyjścia dla definiowania zadań państwa na płaszczyźnie bezpieczeństwa publicznego jest jego określony poziom. Należy jednak już na początku zaznaczyć, że stan idealnego bezpieczeństwa może być ujmowany jedynie na gruncie teoretycznym, ponieważ w praktyce takiego stanu nie można uzyskać. Nawet po likwidacji jednego ze stanów zagrożenia natychmiast mogą pojawić się inne. Jest to wynik dynamiki zmian we współczesnym świecie, zarówno na gruncie lokalnym, jak również w skali globalnej. Bezpieczeństwo burzone jest na przykład za sprawą rozbieżnych interesów grup społecznych. Dlatego na gruncie teoretycznym zjawisko zagrożenia oraz bezpieczeństwa ujmowane jest wspólnie. Z jednej strony bowiem działalność ludzka sprowadza się do likwidowania jednych zagrożeń, z drugiej natomiast determinuje powstawanie innych. Stan bezpieczeństwa państwa mus więc być ujmowany, jako stan jego wewnętrznej stabilności oraz zapewnienia suwerenności w każdym obszarze funkcjonowania. Odnosi się do braku występowania zagrożeń w odniesieniu do zapewnienia potrzeb społecznych o charakterze behawioralnym oraz egzystencjonalnym, a także ujmowania państwa jako podmiotu w stosunkach międzynarodowych (Dworecki 2006, s.15). S. Zalewski zauważa, że bezpieczeństwo jest warunkiem rozwoju, a zapewnienia tego stanu jednym z podstawowych zadań państwa. Natomiast istotnym problemem, który podlega rozwiązaniu jest przede wszystkim działanie na rzecz nienaruszalności bytu państwa, a także zapewnienie bezpieczeństwa obywateli w ramach realizowania strategii na rzecz stabilnego rozwoju państwa. Odnosząc się kompleksowo do tego zagadnienia zapewnienia bezpieczeństwa państwa państwo musi kreować zbiór wzajemnie powiązanych elementów, które są wydzielone dla tych celów. Tak pojęty system bezpieczeństwa wewnętrznego zapewnia z jednej strony stabilność bytu społeczeństwa oraz stabilności jego granic, ale również przeciwdziałania wszelkim zagrożeniom, które mogą wpłynąć w sposób ujemny na rozwój we wszystkich obszarach życia społecznego. Jednocześnie zaznacza się, że system ten musi funkcjonować w sposób efektywny w celu realizacji założonych celów. System taki musi podlegać silnemu zintegrowaniu (Kulisz 2010/2011, s. 90-101).

Odpowiednie rozwiązania o charakterze organizacyjnym działające w sposób efektywny można uzyskać poprzez zidentyfikowanie wszystkie determinanty w codziennym funkcjonowaniu państwa na płaszczyźnie zapewniania bezpieczeństwa, ale również istniejące pomiędzy nimi relacje oraz powiązania. Struktura takiego systemu powinna być zależna od realizowanych zadań i czynności, które mają miejsce w środowisku bezpieczeństwa państwa. W tym celu dokonuje się dekompozycji czynników składowych na szereg różnorodnych podsystemów (Lisiecki 2009, s.83).

Podział ten realizowany jest w zależności od założonych celów stosowanych analiz systemowych w ramach projektowanych strategii. M. Mazur zauważa, że podejście systemowe jednoznacznie wymaga stosowania określonych założeń merytorycznych, które określa mianem „rygorów gry systemowej, a zalicza do nich:

- ścisłość, odnoszącą się do podsystemu, który powinien zostać precyzyjnie określony w celu określenia zadań należących do niego; określenie tej cechy systemu oraz poszczególnych podsystemów może mieć formę co prawda ogólną, jednak nie może być ogólnikowe; nie można jednak pominąć ważnych elementów, informacji, bądź realizacji, które mają miejsce wewnątrz tego systemu;
- niezmienność, odnoszącą się do cech oraz właściwości ze szczególnym wyszczególnieniem systemu oraz podsystemów, powinna mieć charakter stały to znaczy mieć niezmienną formę w procesie analitycznym, które są prowadzone w określonym okresie; jednak należy zaznaczyć, że tego rodzaju rygor nie oznacza niezmienności omawianego systemu oraz jego podsystemów;
- zupełność, odnosząca się do podziału systemu na jego elementy składowe, czyli podsystemy, które powinny być zupełne; oznacza to, iż muszą w sposób wiarygodny odwzorowywać realny stan systemu w analizowanym okresie; zatem podsystem nie może zawierać elementów, które nie są należne do danego podsystemu, które do niego przynależą;
- funkcjonalność, odnosząca się do wyodrębnienia oraz identyfikowania podsystemów ze względu na pełnione przez nie funkcje, ale nie rozpatrywane ze względu na odrębność przestrzenną.

W tym miejscu należy wymienić organy, które składają się na system bezpieczeństwa wewnętrznego w Polsce. Przede wszystkim należy wymienić Policję, jako uzbrojoną, umundurowaną formację, której celem jest ochrona zdrowia, życia i mienia obywateli oraz bezpieczeństwa i porządku publicznego. Centralnym organem właściwym dla realizacji tych zadań jest Komendant Główny Policji, który podlega bezpośrednio ministrowi właściwemu dla spraw wewnętrznych. W skład Policji wchodzi:

- służba kryminalna,
- służba prewencji,
- jednostki antyterrorystyczne (Paździor, Szmulik 2012, s. 67-84).

Do zasadniczych zadań Policji należy przede wszystkim ujawnianie przestępstw oraz ujmowanie ich sprawców. Jednocześnie omawiana formacja spełnia zadania w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. Ma na celu również reagowania w sytuacjach kryzysowych pomoc w sytuacjach kryzysowych również w odniesieniu do obywateli oraz mienia. Należy podkreślić, że Policja jest fundamentem stabilnego i praworządnego państwa.

Kolejnym organem w systemie bezpieczeństwa publicznego jest Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Jest to służba specjalna, która została powołana do ochrony porządku konstytucyjnego obowiązującego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Powstała w roku 2002 na miejsce zlikwidowanego Urzędu Ochrony Państwa. Omawiana instytucja podlega cywilnej kontroli, jest natomiast nadzorowana przez

Prezesa Rady Ministrów, a kontrolowana przez Sejm. Wśród jej głównych zadań można wymienić między innymi rozpoznawanie oraz przeciwdziałanie zagrożeniom na płaszczyźnie bezpieczeństwa wewnętrznego, szczególnie natomiast w suwerenność państwa, jego niepodległość oraz nienaruszalność integralności jego terytorium.

Straż Graniczna jest natomiast jest umundurowaną i uzbrojoną formacją, która również ma typ policyjny. Jej zadaniem jest przede wszystkim wykonywanie działań w zakresie ochrony granicy państwowej oraz kontrolę ruchu granicznego. Należy również wspomnieć o funkcji Straży Granicznej jako organu ścigania. Nadzór nad SG pełni Minister Spraw Wewnętrznych.

Z kolei Żandarmeria Wojskowa jest organem, który stanowi wyspecjalizowaną służbę Sił Zbrojnych. Jej zadania pozwalają na zapewnienie dyscypliny wojskowej oraz ochranianie porządku i bezpieczeństwa publicznego oraz zapobiegania dokonywaniu przestępstw na obszarze jednostek wojskowych, a także w miejscach publicznych. Dlatego można jednoznacznie stwierdzić, że Żandarmeria Wojskowa pełni rolę policji wojskowej. Kolejnymi organami pełniącymi doniosłą rolę w zakresie szeroko pojętego bezpieczeństwa państwa są Agencja Wywiadu oraz Kontrwywiadu Wojskowego. Ich zadanie polega na pozyskiwaniu informacji jawnych oraz niejawnych. Są one niezbędne dla prawidłowego utrzymywania suwerenności państwa przed zamachami na jego niepodległość. Odnosi się to również do zadań z zakresu walki z terroryzmem.

Zapewnienie bezpieczeństwa Polski w wymiarze wewnętrznym oraz zewnętrznym jest żywotnym interesem państwa. Dlatego bezpieczeństwo państwa oznacza zdolność państwa do ochrony jego interesów oraz zapewnienia warunków jego rozwoju. Dotyczy to również przestrzeni społecznej. Pozwala na to wykorzystanie istniejących szans, które eliminują istniejące zagrożenia. Polega to również na redukcji zagrożeń o charakterze wewnętrznym i zewnętrznym. Obecnie na szeroko pojęte bezpieczeństwo publiczne wpływa szereg zjawisk zarówno o charakterze lokalnym oraz globalnym (Misiuk 2008, s.16). Ochrona bezpieczeństwa publicznego jest jednym z podstawowych zadań państwa. Dlatego pojęcie to znajduje się w wielu aktach prawnych zarówno rangi ustawowej, jak również innych aktach, które mają mniejszą rangę. Takie rozwiązania przyczyniają się do tego, iż dążenie do zapewnienia szeroko pojętego bezpieczeństwa jest coraz bardziej podkreślane zarówno na gruncie prawodawstwa, jak również w przestrzeni społecznej oraz politycznej. Wielu autorów jednak podkreśla, że pomimo tego, iż omawiane pojęcie jest jednym z podstawowych zadań państwa, to nie istnieje jedna komplementarna definicja bezpieczeństwa publicznego, z którą zgadzają się wszyscy badacze. Na gruncie prawno-administracyjnym zagadnienie to pojawia się w sposób niezwykle fragmentaryczny. Co prawda ustawodawca posługuje się tym określeniem w wielu niezależnych od siebie aktach prawnych, to jednak posiada ono wielokrotnie znaczenie niejedno-znaczne. Dlatego taka konstrukcja przyczynia się do wielu problemów interpretacyjnych (Koziej 2011 s.19,21).

Funkcje i zadania Policji

Najogólniej rzecz ujmując, Policja jest to uzbrojona i umundurowana formacja, której celem jest ochrona bezpieczeństwa obywateli oraz ich mienia oraz porządku publicznego. W zakresie tych funkcji omawiana formacja działa poprzez kreowanie działań powodujących przestrzeganie prawa, ściganie osób, które popełniły przestępstwa oraz zapewnienie bezpieczeństwa wewnętrznego w warunkach kryzysowych. Policja w momencie, kiedy sytuacja tego wymaga sprawuje również nadzór nad służbami ratunkowymi. Jest to zatem instytucja, która ma fundamentalne znaczenie dla bezpieczeństwa państwa. Bywa również wykorzystywana, w warunkach demokratycznego państwa prawa do neutralizacji napięć społecznych, które godzą w stabilność obowiązującego ustroju konstytucyjnego.

Funkcjonowanie Policji wiąże się ściśle z funkcją reglamentacji na płaszczyźnie administracji. Odnosi się to bowiem do narzucania przez państwo swojej woli obywatelowi na podstawie obowiązującego prawa. Dlatego, też działania Policji realizowane są poprzez działania władcze. Może ona kształtować pozycję prawną podmiotu oraz stosować wobec niego przymus państwowy. Z. Niewiadomski uważa, że działania, które są podejmowane i gwarantowane przez przymus są w swoje jednostronnym elementem decyzyjnym podejmowanym przez podmioty władzy państwowej, które mają charakter publicznoprawny. Są one zasadzone na gruncie prawa w oparciu o konkretne normy upoważniające. Jednostka posiada natomiast jed-noznaczny obowiązek podporządkowania się tym działaniom podejmowanym ze strony takich instytucji jak Policja (Niesiołowski, Paszkiewicz 1999, s.10).

Policja jest instytucją państwową, która ma charakter umundurowany oraz paramilitarny, będąc równocześnie integralną częścią administracji publicznej. Wraz z reformą administracji publicznej dokonaną w roku 1999 formacja ta funkcjonuje jako organ administracji zespolonej. Jest to widoczne przede wszystkim za sprawą sprawowania jej zwierzchnictwa przez wojewodę. Nie posiada on co prawda możliwości powoływania jej organów, to jednak ma prawo opiniowania kandydatów na poszczególne, istotne stanowiska. Nie posiada takich uprawnień przede wszystkim ze względu na istotę spraw jakimi zajmuje się Policja w zakresie bezpieczeństwa publicznego. Dotyczą one co prawda zakresu obowiązków, jakie posiada wojewoda, to jednak wspomniane zadania omawianej formacji są typowe dla organów określanych mianem administracji o kompetencjach szczególnych (Bodio, Borkowski, Demendecki 2007, s. 24-26).

Policja jest niezmiernie istotnym elementem życia społecznego. Jest ona aktywna zarówno w strukturze administracji rządowej, jak i samorządowej. Wykonują w ten sposób sprawne działania w zakresie ochrony bezpieczeństwa oraz porządku publicznego. Są to zakresy polityki państwa tak istotne, iż nie pozostawiono ich jedynie w gestii tej formacji. Obecna Policja posiada istotną cechę charakterystyczną, jaką jest decentralizacja oraz podporządkowanie o charakterze hierarchicznym. W ten

sposób administracja państwowa posiada możliwość sprawowania kontroli nad Policją, co dotyczy również organów samorządu terytorialnego. Istotne znaczenie w zakresie kreowania skutecznej polityki bezpieczeństwa w regionie posiada wspomniana już współpraca straży miejskich z Policją (Pieprzny 2003, s. 34-37). Policja została na mocy ustawy o Policji powołana do szeregu istotnych zadań w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego. Zaliczono tu m. in.:

- ochronę życia i zdrowia obywateli oraz mienia w odniesieniu do bezprawnych zamachów, które zagrażają tym dobrom;
- kreowanie działań odnoszących się do ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, a w szczególności zapewnienie spokoju w miejscach publicznych oraz środkach transportu publicznego;
- działania profilaktyczne, które powodują zapobieganiu dokonywaniu przestępstw oraz wykroczeń, a także zachowaniom kryminogennym oraz współdziałanie na tej płaszczyźnie z organami administracji publicznej, samorządem terytorialnym oraz organizacjami pozarządowymi;
- dokonywanie wykrywania przestępstw oraz ich sprawców;
- sprawowanie nadzoru nad strażami gminnymi oraz miejskimi, które są tworzone na podstawie odrębnych ustaw oraz innymi uzbrojonymi formacjami ochrony na gruncie odrębnych ustaw regulujących ich funkcjonowanie;
- kontrolowanie przestrzegania obowiązujących przepisów porządkowych oraz administracyjnych, które regulują działalność publiczną lub odnoszą się do miejsc publicznych;
- współpracę z policjami innych krajów na płaszczyźnie obowiązujących umów międzynarodowych oraz odrębnych przepisów (Czapska, Wójcikiewicz 1999, s.15).

J. Ziółkowski uważa, iż podstawowym zadaniem policji jest stanie na straży porządku i bezpieczeństwa publicznego oraz działań prewencyjnych. Jednocześnie autora stwierdza, iż aktywność w zakresie represyjnym oraz pościgowym posiada charakter jednoznacznie wtórny. Powstaje jedynie w momencie zaistnienia zdarzenia, które wyczerpuje znamiona czynu zabronionego. Policja dokonuje również innych czynności, które odnoszą się na przykład do zwalczania skutków klęsk żywiołowych (Ziółkowski 2009, s.19).

L. Zacher kolei uważa, że działania Policji mają wpływ na kształt polityczny społeczeństwa polskiego. Zdaniem badacza funkcje tej formacji w Polsce powinny się sprowadzać do:

- strzeżenia bezpieczeństwa obywateli, ale nie nadzorowania ich postępowania;
- niesprawowania funkcji ochrony władzy politycznej, ale skupienie się przede wszystkim na ochronie bezpieczeństwa obywateli;
- funkcje Policji powinny być oparte o obowiązujące przepisy prawa, a jej działania muszą być oparte o współdziałanie z wymiarem sprawiedliwości (Zacher nr.1, s.6).

T. Frączek zauważa, iż w treści ustawy o Policji znaleźć można przesłanki, które wskazują na funkcje tej formacji, które sprowadzają się do organizowania działań, które sprowadzają się do zapobiegania popełnianiu czynów zakazanych i współdziałanie z instytucjami państwa, samorządu lokalnego oraz organizacjami społecznymi. Zatem rola Policji w zwalczaniu przestępczości sprowadza się do inspirowania podmiotów publicznych oraz prywatnych do komplementarnych działań ochronnych, które mogą zapobiegać lub uniemożliwiać popełnienie przestępstw. Należy więc zauważyć, że współdziałanie omawianej formacji ze społeczeństwem jest fundamentalnym warunkiem pełnienia ustawowych funkcji Policji (Frączek 1997, s. 2).

T. Bielska uważa, iż tradycyjne pełnienie funkcji przez policjanta powinna opierać się przede wszystkim o powszechnie utrwalony w społeczeństwie pogląd, iż jej działania skutecznie wpływają na zapobieganie przestępczości. Natomiast nowa filozofia omawianych funkcji sprowadza się przede wszystkim do przesunięcia środka ciężkości z osób popełniających czyny zakazane na współpracę z obywatelami, którzy zainteresowani są działaniami profilaktycznymi poprzez współpracę z Policją. Instytucja ta powinna być zatem przyjazna wobec obywateli, jednocześnie jednak dbając o to, aby nie stracić swojego autorytetu (Bielska nr.4/1997, s. 4).

W ramach wykonywania czynności służbowych policjanci wykonują działania:

- dochodzeniowo-śledcze,
- operacyjno-rozpoznawcze,
- administracyjno-porządkowe (Kotowski 2004, s. 213-219).

Policjanci w ramach wykonywania wyżej wymienionych czynności mają prawo do:

- legitymowania wszystkich osób w celu ustalenia ich tożsamości;
- zatrzymywania osób, które w sposób realny stanowią zagrożenie dla mienia oraz zdrowia i życia ludzkiego;
- dokonywania przeszukania pomieszczeń oraz osób w myśl obowiązujących przepisów prawa;
- dokonywania zatrzymania osób pozbawionych wolności, które nie powróciły z przepustki w określonym terminie do aresztu śledczego lub zakładu karnego;
- przeprowadzania kontroli używanego paliwa za sprawą pobrania próbek z pojazdu mechanicznego;
- dokonywania przeszukania poprzez kontrolę osobistą oraz bagażu;
- rejestrowania oraz obserwowania zachowania osób w miejscach publicznych w celu ochrony bezpieczeństwa publicznego;
- pobieranie śladów biologicznych od osób, które chcą ukryć swoją tożsamość, jeśli jej dokonanie staje się niemożliwe (Szymoniak 2007, s. 93-97).

Policjanci, którzy wykonują zadania służbowe mają prawo do stosowania środków przymusu bezpośredniego w określonych przez ustawę przypadkach. Zalicza się tutaj takie środki jak:

- techniczne, fizyczne oraz chemiczne środki, których celem jest obezwładnienie lub konwojowanie osób, bądź zatrzymania pojazdów;
- pałki służbowe;
- psy i konie służbowe;
- pociski niepenetracyjne miotane z broni palnej;
- wodne środki obezwładniające.

Funkcjonariusze Policji mają prawo używać środków przymusu bezpośredniego tylko w zakresie, który pozwala na osiągnięcie efektu podporządkowania się ich poleceniom. Jednocześnie w tym momencie obowiązuje funkcjonariuszy omawianej formacji zasada minimalizacji skutków użycia środków przymusu bezpośredniego. Odnosi się to do dążenia, aby dążenie do stosowania się do poleceń policjanta powodowało jak najmniej ujemnych skutków dla zdrowia osoby, wobec której są one stosowane. Przed dopuszczeniem zastosowania omawianych środków policjant ma obowiązek uprzedzić daną osobę o konsekwencjach, jakie niesie nie podporządkowanie się poleceniom funkcjonariusza. Jeśli po zastosowaniu środków przymusu bezpośredniego zaistnieje zranienie danej osoby policjant ma obowiązek udzielić takiej osobie pierwszej pomocy, a następnie wezwać pomoc lekarską.

Podstawowe definicje

Zasadniczym aktem prawnym określającym postępowanie wobec nieletnich jest ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich jest podstawowym aktem prawnym regulującym postępowanie w sprawach nieletnich. Oparta jest ona na elementach wychowawczych, których podstawową zasadą postępowania jest dobro dziecka (art. 3 u.p.n.). Państwo polskie w dążeniu do przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich stworzyło regulacje prawne mające na celu ułatwienie nieletnim, którzy popadli w konflikt z prawem, powrót do normalnego życia. określa przede wszystkim dwa podstawowe cele do osiągnięcia, a mianowicie:

- cel nadrzędny, czyli profilaktyka rozumiana jako dążenie do przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich;
- cele podrzędne, jako:
 - resocjalizacja – polegająca na dążeniu do stworzenia warunków powrotu do normalnego życia nieletnim, którzy popadli w konflikt z prawem bądź zasadami współżycia społecznego;
 - optymalizacja – umacnianie funkcji opiekuńczo-wychowawczej i poczucia odpowiedzialności rodzin za wychowanie nieletnich na świadomych swych obowiązków członków społeczeństwa (Kluczyński 2003, s. 4-7).

Artykuł 3 § 1 u.p.n. formułuje wprost jedną z podstawowych zasad postępowania w sprawach nieletnich, a mianowicie zasadę kierowania się dobrem dziecka.

Dobro nieletniego, o którym jest mowa w tym przepisie, rozumiane jest jako dążenie do osiągnięcia korzystnych zmian w jego osobowości i zachowaniu, które umożliwiłyby rozwój i funkcjonowaniu w życiu osobistym i społecznym, zgodnie ze społecznymi oczekiwaniami wobec tej kategorii wiekowej i w okresie dojrzałości. Artykuł 3 § 2 u.p.n. formułuje z kolei tzw. zasadę indywidualizacji. Przepis ten nakazuje w postępowaniu brać pod uwagę w szczególności wiek, stan zdrowia, stopień rozwoju psychicznego i fizycznego, cechy charakteru, a także zachowanie się oraz przyczyny i stopień demoralizacji, charakter środowiska oraz warunki wychowania nieletnie-go. Ustalenie tych okoliczności pozwala na dobranie odpowiedniego środka oddziaływania. Ze sformułowania „w szczególności” wynika, że nie są to jedyne okoliczności, które należy brać pod uwagę. Pełniejsza ocena osobowości nieletniego winna uwzględniać ponadto takie jego składniki, jak na przykład: płeć, potrzeby, dążenia, postawy, temperament (Biblioteka Doskonalenia Zawodowego KGP, 27/2003, s.28-29). Pojęcie nieletni w u.p.n. zostało zróżnicowane do trzech kategorii, w zależności od rodzaju prowadzonego postępowania i wieku osób, wobec których stosowane mogą być poszczególne postępowania:

- w zakresie postępowania dotyczącego zapobiegania i zwalczania demoralizacji nieletnim jest osoba, która nie ukończyła 18 roku życia (art. 1 § 1 pkt 1 u.p.n.);
- w zakresie postępowania w sprawach o czyny karalne nieletnim jest osoba, która dopuściła się czynu karnego po ukończeniu 13 roku życia, a przed ukończeniem lat 17 (art. 1 § 1 pkt 2 u.p.n.);
- trzecie znaczenie nieletniości przewidziane w u.p.n. jest związane wyłącznie z postępowaniem wykonawczym, w zakresie wykonywania środków wychowawczych lub poprawczych za nieletniego uważana jest osoba, względem której zostały orzeczone takie środki, nie dłużej jednak niż do ukończenia lat 21 (art. 1 § 1 pkt 3 u.p.n.)(Gaberle, Korocyl-Wolska, 2002, s. 38-41).

Czyn karalny w myśl przepisów (art. 1 § 2 pkt 2 u.p.n.) jest to czyn zabroniony przez ustawę, jako przestępstwo, przestępstwo skarbowe oraz wykroczenie określone w następujących przepisach Kodeksu wykroczeń:

- art. 51 k.w. (zakłócanie porządku publicznego),
- art. 69 k.w. (niszczenie i uszkodzenie znaków umieszczonych przez organ państwowy),
- art. 74 k.w. (uszkodzenie znaków lub urządzeń zapobiegających niebezpieczeństwom),
- art.76 k.w. (rzucanie kamieniami w pojazd będący w ruchu),
- art. 85 k.w. (samowolna zmiana znaków lub sygnałów drogowych),
- art. 87 k.w. (prowadzenie pojazdów przez osobę będącą po użyciu alkoholu),
- art. 119 k.w. (kradzież lub przywłaszczenie mienia o wartości – obecnie poniżej 420 zł),
- art. 122 k.w. (paserstwo mienia o wartości – obecnie poniżej 420 zł),

- art. 124 k.w. (niszczenie lub uszkodzanie mienia, jeśli szkoda nie przekracza 420 zł),– art. 133 k.w. (spekulacja biletami wstępu),
- art. 143 k.w. (utrudnianie korzystania z urządzeń przeznaczonych do użytku publicznego).

Małoletni jest pojęciem, które zostało wyjaśnione w art. 10 Kodeksu cywilnego. Przepis ten określa, iż pełnoletnim jest osoba, która ukończyła lat 18. Osoba przed ukończeniem tego wieku nie posiada zdolności do czynności prawnych lub posiada je w stopniu ograniczonym. Małoletni uzyskuje pełnoletniość, a tym samym pełną zdolność do czynności prawnych, poprzez zawarcie małżeństwa i nie traci jej w razie unieważnienia małżeństwa, ani w razie rozwodu. Taka sytuacja dotyczy tylko kobiet, ale nie wcześniej niż po ukończeniu przez nie 16 lat. Zgodę na zawarcie małżeństwa może udzielić z wyjątkowych powodów tylko sąd opiekuńczy. Ograniczoną zdolność do czynności prawnych posiada osoba w wieku od 13 lat do 18 lat oraz osoby ubezwłasnowolnione częściowo (art. 15 k.c.). Natomiast nie posiada zdolności do czynności prawnych osoba, która nie ukończyła 13 lat oraz osoba ubezwłasnowolniona całkowicie (art. 12 k.c.). Zdolność do czynności prawnych to prawo zaciągania zobowiązań lub rozporządzania swoim prawem lub inaczej jest to zdolność do czynności zmierzających świadomie do ustanowienia, zmiany lub zniesienia stosunku prawnego (np. zawarcie umowy, spłata długu) (Prus 2014, s. 87).

Młodociany zgodnie z treścią art. 115 § 10 k.k.5 jest to osoba, która w chwili popełnienia czynu zabronionego nie ukończyła 21 lat i w czasie orzekania w pierwszej instancji 24 lat. Natomiast w prawie karnym wykonawczym młodociany to odbywający karę pozbawienia wolności skazany, który nie ukończył 21 roku życia (art. 84 k.k.w.). W związku z nieukształtowaniem się jeszcze psychiki młodocianych sprawców przestępstw oraz dużej podatności na wpływ rówieśników, jak i otoczenia, przepis art. 54 § 1 k.k. wprowadza dyrektywę ogólną, która mówi, iż wymierzając młodocianemu karę, sąd kieruje się przede wszystkim tym, aby sprawcę wychować. Stąd też sąd może zastosować w stosunku do młodocianego nadzwyczajne złagodzenie kary (art. 60 § 1 k.k.). Wyżej wymienione aspekty stoją również u podstaw szerszego stosowania wobec młodocianych środków wychowawczych, poprzez ustalenie dłuższego okresu próby przy warunkowym zawieszeniu wykonania kary pozbawienia wolności na czas nie krótszy niż 3 lata (wobec pozostałych sprawców – nie krótszy niż 2 lata, w obu przypadkach maksymalny okres to 5 lat – art. 70 k.k.). Tudzież w przypadku warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności wobec młodocianego sprawcy przestępstwa umyślnego obowiązkowy jest dozór kuratora (art. 73 § 2 k.k.) (Filar 2016, s.56). Pokrzywdzonym zgodnie z art. 49 Kodeksu postępowania karnego jest osoba fizyczna lub prawna, której dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone przez przestępstwo. Pokrzywdzonym może być także instytucja państwowa, samorządowa lub społeczna, choćby nie miała osobowości prawnej. Za pokrzywdzonego uważa się zakład ubezpieczeń w zakresie, w jakim pokrył szkodę wyrządzoną pokrzywdzonemu przez

przestępstwo lub jest zobowiązany do jej pokrycia. Jeżeli pokrzywdzonym jest małoletni lub ubezwłasnowolniony całkowicie lub częściowo, prawa jego wykonuje przedstawiciel ustawowy albo osoba, pod której stałą pieczę pokrzywdzony pozostaje. Według ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich pokrzywdzony nie jest stroną w prowadzonym postępowaniu, a jedynie przysługuje mu prawo do wnoszenia zażalenia na niektóre postanowienia sądu rodzinnego. Interesy pokrzywdzonego w postępowaniu w sprawach nieletnich reprezentuje pośrednio prokurator jako rzecznik interesu społecznego (Budyn-Kulik, Kozłowska-Kalisz, Kulik, Mozgawa, 2015, s.63).

Uprawnienia Policji w postępowaniu w sprawach nieletnich – wybrane zagadnienia

Podstawą prawną działania Policji w zakresie postępowania wobec nieletnich jest przede wszystkim ustawa z dnia 26 października 1982 roku o postępowaniu w sprawach nieletnich, wskazać należy również między innymi na: ustawę z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji, Zarządzenie Komendanta Głównego Policji z dnia 3 listopada 2010 roku w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów w zakresie przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich oraz działań podejmowanych przez małoletnich, w końcu Wytyczne Komendanta Głównego Policji z dnia 30 sierpnia 2017 roku w sprawie wykonywania niektórych czynności dochodzeniowo-śledczych przez policjantów. Policja może dokonać czynności ujęcia nieletniego, czego jednak nie definiuje w sposób bezpośredni ustawa, przyczyniając się jedynie do rozgraniczenia pojęcia zatrzymania. W innym kontekście można również ująć termin schwywania na gorącym uczynku podczas czynu penalizowanego. Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich daje organom ścigania ujęcia również takiej osoby w razie potrzeby, co określane jest inaczej mianem przypadków „nie cierpiących zwłoki”. Działania takie Policja prowadzi przede wszystkim w celu zgromadzenia oraz utrwalenia popełnionego przestępstwa przez osobę nieletnią. Dzieje się tak w szczególności, kiedy istnieje uzasadniona obawa, że nieletni ucieknie, bądź będzie działał w celu zatarcia dowodów swojej winy. W momencie ujęcia takiej osoby w myśl zapisów ustawy Policja posiada obligatoryjny obowiązek przekazać go następnie sędziemu rodzinnemu. Po dokonaniu czynności funkcjonariusz sporządza notatkę służbową, która musi zawierać powód oraz okoliczności dokonanego zatrzymania. Musi się w niej znaleźć określenie miejsca, czasu podjętych czynności oraz adnotacja potwierdzająca, że nieletni został poinformowany o przysługujących mu prawach (Gaberle, Korocyl-Wolska 2002, s. 78-82).

Prawo do zatrzymania nieletniego sprawcy przestępstwa ma także każda osoba, która złapie go na gorącym uczynku, bądź na skutek podjętego pościgu. Po przeprowadzeniu odpowiednich czynności wskazanych w treści ustawy o postępowaniu

wobec nieletnich, dziecko natychmiast zostaje przekazane rodzicom lub opiekunom, którzy muszą pisemnie potwierdzić taki fakt.

W treści wspomnianej ustawy wprowadzono zapis, który przewiduje możliwość zatrzymanie nieletniego przez organy ścigania, zaś następnie umieszczenie go w Policijnej Izbie Dziecka. Takie prawo posiada tylko Policja w odniesieniu do osoby wobec, której istnieją następujące przesłanki:

- obawa ukrywania się,
- obawa możliwości zacierania śladów przestępstwa,
- niemożliwość w zakresie ustalenia tożsamości nieletniego.

Funkcjonariusz Policji posiada precyzyjnie określone obowiązki w momencie zatrzymania nieletniego. Przede wszystkim osoba taka zostaje natychmiast poinformowana o przyczynach takiej czynności oraz przysługujących jej prawach i obowiązkach. Jak w przypadku każdego działania policjant sporządza protokół. Jeden z egzemplarzy tego dokumentu otrzymuje zatrzymany nieletni, co musi zostać odnotowane na oryginale protokołu. Następnie funkcjonariusz dokonuje zawiadomienia rodziców lub opiekunów zatrzymanego. Fakt taki musi zostać zgłoszony także w nieprzekraczalnym terminie dwudziestu czterech godzin właściwemu terytorialnie sądowi rodzinnemu. Zwolnienie zatrzymanego nieletniego oraz przekazanie go rodzicom lub opiekunom w momencie zaistnienia następujących okoliczności:

- ustanie przyczyny zatrzymania,
- wydanie postanowienia przez prokuraturę lub sąd,
- jeśli w ciągu siedemdziesięciu dwóch godzin od momentu zatrzymania nie przedstawiono osobie nieletniej postanowienia o umieszczeniu w schronisku dla nieletnich, bądź tymczasowym umieszczeniu w placówce o charakterze opiekuńczo-wychowawczym lub tymczasowym aresztowaniem (Klimaszewski 2014, s. 45-49).

Przesłuchanie nieletniego odbywa się w oparciu o zapisy artykułu 39 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, który reguluje, że przesłuchanie nieletniego może zostać przeprowadzone przez Policję. Jednocześnie prawodawca wskazuje, że w wyjątkowych, uzasadnionych okolicznościach czynności takich mogą dokonać między innymi:

- Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego,
- Żandarmerię Wojskową,
- Państwową Agencję Radiokomunikacji, Urząd Skarbowy,
- Państwową Inspekcję Pracy lub Straż Graniczną.

Omawiane czynności realizowane są przy obligatoryjnej obecności rodziców lub opiekunów nieletniego, bądź jego adwokata. Natomiast jeśli nie ma możliwości zapewnienia obecności tych osób, wówczas wzywa się nauczyciela, pedagoga szkolnego, pracownika powiatowego centrum pomocy rodzinie, bądź przedstawiciela organizacji społecznej, która posiada w swoim statucie wskazanie działań zmierzających do oddziaływania wychowawczego na osoby nieletnie, bądź ich celem jest

wspomaganie procesu resocjalizacji (Górecki, Stachowiak 2007, s. 29-32). Wskazany przepis jednoznacznie nakazuje, że w każdym przypadku przeprowadzania czynności przesłuchania musi być obecny rodzic lub opiekun osoby nieletniej, bądź obrońcy. W takim momencie należy wezwać jedną z osób wskazanych powyżej. Istotnym rozwiązaniem, niezwykle pomocnym w uzasadnionych przypadkach jest możliwość uczestnictwa przedstawicieli organizacji trzeciego sektora przykładem może być Towarzystwo Ochrony Praw Dziecka. Przeprowadzenie przesłuchania bez spełnienia obowiązku wskazanego do artykułu 39 ustawy jest istotnym naruszeniem obowiązujących procedur, które jest równocześnie podstawą do złożenia zażalenia na czynności organu. Należy również wyjaśnić w tym miejscu pojęcie „niemożności” wzięcia udziału w czynności przesłuchania osoby nieletniej rodziców, opiekunów lub obrońcy. Termin ten ma znamiona przeszkody natury formalnej, której nie można w konkretnym momencie pokonać. Takim przypadkiem może być na przykład choroba, odległość miejsca zamieszkania, przebywanie osoby uprawnionej w delegacji. W czasie realizacji czynności przesłuchania osoba nieletnia powinna mieć zapewnione warunki do swobodnej wypowiedzi, które muszą być równocześnie zbliżone do naturalnych. Jak wskazuje artykuł 19 u.n.p. pod wskazanym pojęciem należy rozumieć takie miejsce jak szkoła, czy miejsce zamieszkania. Przesłuchanie powinno ograniczyć się do jednokrotnej czynności, chyba że takiej konieczności wymaga ujawnienie zupełnie nowych okoliczności w badanej sprawie. W takim przypadku przesłuchanie nieletniego okazuje się niezbędne. Podczas przesłuchania funkcjonariusz powinien poinformować nieletniego o zarzutach, poinformować podejrzanego o przysługujących mu prawach i obowiązkach, prawie do składania wyjaśnień, prawie o odmowie składania zeznań bez podawania powodów, a także o możliwości odmowy wyjaśnień.

Nieletni sprawca przestępstwa posiada jednocześnie następujące prawa:

- zażądania uczestniczenia w przesłuchiowaniu ustanowionego obrońcy z zaznaczeniem jednak, że jego niestawiennictwo nie powoduje tamowania realizowanej czynności;
- składanie zażalenia na czynności realizowane przez Policję, które w przekonaniu osób nieletnich łamią jej prawa;
- składanie wniosków o realizację czynności w jej postępowaniu;
- odmowę składania wyjaśnień lub odmowę odpowiedzi na zadawane pytania;
- korzystanie z pomocy obrońcy;
- składanie wyjaśnień w formie pisemnej, jeśli nieletni będzie wykazywał wolę opisanie zdarzenia, niż mówić o niej (Bieńkowska, Walczak-Żovhowska 2003, s. 89).

Nieletni sprawca czynu zabronionego posiada równocześnie następujące obowiązki:

- w momencie kiedy nieletni nie podając nowego adresu, zmienia miejsce zamieszkania lub nie przebywa pod wskazanym przez siebie adresem, pismo

wysłane pod tym adresem w toku trwającego postępowania przygotowawczego uważa się za doręczone;

- jeżeli przebywa za granicą posiada obowiązek wskazania adresata do doręczeń w kraju w momencie nieuczynienia tego pismo wysłane na ostatni znany adres w kraju, albo jeżeli adresu tego nie załączone do akt sprawy, uważane jest za doręczone;
- poddać się oględzinom zewnętrznym ciała lub innym badaniom niepołączonych z naruszeniem integralności ciała, dopuszczalne jest również w szczególności od nieletniego pobranie odcisków, wykonanie fotografii, a także okazanie go w celach rozpoznawczych innym osobom;
- poddać się niezbędnym dla postępowania badaniami psychologicznym i psychiatrycznym oraz badaniami połączonym z dokonaniem zabiegów na jego ciele, z wyjątkiem chirurgicznym pod warunkiem, że dokonane przez uprawnionego do tego pracownika służby zdrowia z zachowaniem wskazania wiedzy lekarskiej i nie zagrażają zdrowiu nieletniego; w szczególności nieletni jest zobowiązany przy zachowaniu tych warunków poddać się pobraniu krwi, włosów lub wydzielin z organizmu;
- zobowiązany jest stawić się na każde wezwanie w toku toczącego się postępowania karnego oraz zawiadomić organ prowadzący postępowanie o każdej zmianie miejsca zamieszkania lub pobytu trwającego dłużej niż siedem dni; natomiast w razie nie usprawiedliwionego niestawiennictwa nieletniego sprawcy czynu karalnego można go zatrzymać i sprowadzić przymusowo (Pietrzyk 2008, s. 14).

Podsumowanie

Narkotyki są podłożem kreującym szereg przejawów jednej z zasadniczych patologii społecznych współczesnych czasów. Zażywanie środków psychoaktywnych jest obecnie cechą charakterystyczną dla wszystkich grup społecznych oraz wiekowych. Po narkotyki sięgają przedstawiciele wszystkich zawodów, ponieważ niosą one ze sobą szereg pożądaných doznań. Pozwalają na ucieczkę od problemów, osiągnięcie spokoju, czy w końcu uzyskania energii. Są to jednak substancje, które w sposób sztuczny oddziałują na organizm człowieka, powodując szereg negatywnych konsekwencji dla funkcji psychicznych oraz fizycznych ustroju. W skrajnych przypadkach długotrwałe przyjmowanie środków psychoaktywnych prowadzi do silnego uzależnienia psychicznego oraz fizycznego. Narkotyki obecne są w szkole, w miejscu zamieszkania, w dyskotekach, na ulicy. Dzieci i młodzież nie mają problemu z ich zdobyciem. Zjawisko przyjmowania środków psychoaktywnych nie jest już stereotypowo ograniczone do środowisk wykluczonych społecznie. Marihuanę i haszysz palą już gimnazjaliści traktując te narkotyki jak używki. Amfetamina,

heroina są uważane przez młodzież jako doskonałe środki dla pozyskania energii do nauki czy zabawy. Natomiast obecnie prawdziwym problemem obecnie stały się dopalacze, które zawierają w sobie substancje nie wiadomego pochodzenia, a ich przyjmowanie wiąże się bezpośrednio z zagrożeniem nie tylko dla zdrowia, ale również życia. W polskim prawodawstwie posiadanie oraz handel narkotykami są czynami penalizowanymi. W tym zakresie organy ścigania obligatoryjnie podejmują działania w zakresie ujawniania sprawców tych przestępstw, gromadzenia dowodów, a następnie stawiania oskarżonych przed organami ścigania. W tym zakresie, jak przedstawiono w treści niniejszej pracy na pierwszej linii walki z omawianym procederem staje przede wszystkim Policja. Zjawisko to ma ogromne znaczenie przede wszystkim w skali mikro. Wiąże się to nie tylko z bardziej efektywnym zwalczaniem przestępczości narkotykowej młodzieży, ale również rozpracowywania zorganizowanych grup przestępczych, które zawsze znajdują się w orbicie tego rodzaju czynów.

BIBLIOGRAFIA

- [1] „Biblioteka Doskonalenia Zawodowego. Komenda Główna Policji”, 27/2003. Wybrane aspekty postępowania w sprawach o czyny karalne nieletnich.
- [2] Bielska T., 4/1997. Wsparcie psychologiczne udzielane przez policjanta, „Policyjny biu-letyn szkoleniowy”.
- [3] Bienkowska E., Walczak-Żochowska A., 2003. Postępowanie w sprawach nieletnich, komentarz. C.H. Beck, Warszawa.
- [4] Bodio J., Borkowski G., Demendecki T., 2007 Ustrój organów ochrony prawnej. Część szczegółowa, Wyd. Wolters Kluwer, Warszawa.
- [5] Budyn-Kulik M., Kozłowska-Kalisz P., Kulik M., Mozgawa M., 2015. Kodeks karny. Komentarz, Wyd. Wolters Kluwer S.A. Warszawa.
- [6] Czapska J., Wójcikiewicz J., 1999. Policja w społeczeństwie obywatelskim, Wyd. Zakamycze, Kraków.
- [7] Dworecki S., 2006. Od pokoju do wojny, Wyd. BUWIK, Warszawa.
- [8] Filar M., 2016. Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2016.
- [9] Frączek T., Zasady dobrego wychowania policjanta, Szczytno 1997, s. 2.
- [10] Gaberle A., Korcyl-Wolska M., 2002. Komentarz do ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, Wyd. Arche, Gdańsk.
- [11] Górecki P., Stachowiak S., 2007. Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich. Komentarz, Warszawa.
- [12] Klimaszewski S., 2014. Wybrane elementy postępowania w sprawach nieletnich, Legionowo 2014, s. 45-49.
- [13] Kluczyński K., 2003. Przewodnik po przepisach prawnych w sprawach nieletnich zagrożonych demoralizacją społeczną.
- [14] Kotowski W., 2004. Ustawa o Policji. Komentarz praktyczny, Dom Wyd. ABC, Warszawa.
- [15] Koziej S., 2/2011. Bezpieczeństwo: istota, podstawowe kategorie i historyczna ewolucja, „Bezpieczeństwo Narodowe”, BBN, Warszawa.
- [16] Kulisz M., 2010/2011 Zarządzanie systemem bezpieczeństwa państwa, „Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego”.

- [17] Lisiecki M., 2009. Jakość w zarządzaniu bezpieczeństwem obywateli, Wyd. KUL, Lublin.
- [18] Misiuk A., 2008. Administracja bezpieczeństwa i porządku publicznego, Wyd. Akademickie i Profesjonalne, Warszawa.
- [19] Niesiołowski J., Paszkiewicz R., 1999. Zagadnienia przymusu w prawie.
- [20] Paździor M., Szmulik B., 2012 Instytucje bezpieczeństwa narodowego, Wyd. C.H. Beck, Warszawa.
- [21] Pieprzny S., 2003. Samorządowa policja administracyjna (zagadnienia podstawowe) (w:) Prawo do dobrej administracji. Warszawa.
- [22] Pietrzyk W., 2008. Wybrane aspekty postępowania wobec nieletnich, Piła.
- [23] Prus A., 2014. Kodeks cywilny, rodzinny i opiekuńczy, Warszawa.
- [24] Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego, Wyd. Adam Marszałek, Warszawa 2002.
- [25] Szymaniak A., Ciepela W., 2007. Policja w Polsce. Stan obecny i perspektywy.
- [26] Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2018 roku, poz. 969).
- [27] Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji (Dz. U. z 2021 roku, poz. 1882).
- [28] Wytyczne Komendanta Głównego Policji nr 3 z dnia 30 sierpnia 2017 roku w sprawie wykonywania niektórych czynności dochodzeniowo-śledczych przez policjantów.
- [29] Zacher L., nr 1. Policja, „Przegląd Policji”.
- [30] Zarządzenie Komendanta Głównego Policji nr 1619 z dnia 3 listopada 2010 roku w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów w zakresie przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich oraz działań podejmowanych przez małoletnich.
- [31] Ziółkowski L., 2009. Samorząd – Policja, Warszawa.

